

מאת עדה גרנט

יומן ספרותי

„גסויות“

„התגלות הקב“ היתירה שבי, יוא,
כאשר ידעת, איננו טעמי.
עיקם את שפתי:
— „הגסויות“ שבו?
אנרתי:

— כן, „הגסויות“.

אמר לי:

— ואתם חושבים ציני... ספרות
מודרניים.
עניתי:

— דיברתי בשם ציני. אך, לעצם
העניין, אני מאלה החישובים עצמם
לסופרים מודרניים, אף כי אנו מתי-
פעלים מן „הגסויות“ הללו כפי שהי-
אלת בטובך להגיד. אחת ארוב טעיה,
אך נכון, כדי שאוכל לדבר אליך
ברצינות: היתה תקופה בעולם אשר
ריב הבתורות היו מוכנות להענות
לכל בקשותיהם של הנחורים, ובלבד
שלא יגידו להן: „את פרובינציאלית“.
והלא תבין, שהפחד מפני הפרובינציאל-
ליות הגו סימן מובהק לפרובינציאליות.
לפיכך אין אנשים שכמותנו ובהלים כל
כך להחשב ל„פרובינציאליים“ משום
שה„גסויות“ שאינן לפי טעמם. ואל נא
תחזור ותעקם שפתיך השאלה היא לא
במלים שהשתמשת בהן, ולא בחיבור
המדויק שביחסים אשר בינו לבינה
שחיארת אותם. לא בעצם העניין, אלא
באותו חוש הריה לגבי „האיך“ וה-
„מתי“, אשר אתה וחבורי מתחילים
להפסידו מחמת הרצון לעשות „חידוש“
בספרות, — ולא באותה נקודה, אשר
שם יש צורך לעטותו. על הדברים הא-
לה כתבו ודיברו כבר רוב סופרי
העולם ורבים עשו דבר זה כמרת-
כם, מתוך רצון „לסטור על לחיו של
הברדגני הועיר“ ועשו זאת לפני שנים
הרבה, וגם הם לא כולם בטוב טעם.

— אבל אנחנו כותבים על החיים,
ואח לא תכחישי, שדברים אלה קיי-
מים בחיים והם מציאות!

— לא אכחיש, כי אינני חושבת
לחכמה יתירה להכחיש עובדות. אך
אינני חושבת, כי יש ערך אמנותי
כל שהוא לאמירת עובדות לשם אמירה
סתם. אני יודעת שבזוים בתים עם
חלונות, — עובדה זו לא תניע אותי
להכניס לספרי פסוק: „לבתיים יש
חלונות“. דבר זה ידוע ממילא, ואין
אני צריכה לספרו לאיש. אינני מפ-
חדת מפני טלים. יכולה אני לומר
לך עכשיו בקול רם. יודעת אני, כי
אברהמין קיים. אין אני חושבת, אף-
על-פיכך, שחייבת אני לפסוק פסוק
זה באחד ממאמרי, שירי, או סיפורי,
מאחר שגם האחרים יודעים דבר זה.
אתם מתגנדים ביחסכם הפשוט לדב-
רים, אלא, שלעתים הוא לא רק פשוט
אלא פשטני יתר על המידה. ואף-על-
פיכך אתם מספרים דברים כאלה בצר-
יך שאין בה מידה של פשטות טובה.
אחד מידידי הסופרים, כשהוא מדבר
בגנותו של סוכר נאטוראליסטי זה או
אחר נוהג לומר עליו: „הוא יוצא
לרחוב ירואה כלב, מייד נכנס הביתה
וכותב: „ראיתי כלב“, אתם עושים
דבר זה עצמו, אך לא די בכך: אתם
הופכים דבר זה להפגנה, אתם כות-
בים „ראיתי כלב!!!“ עם שלושה סי-
מני קריאה, וזה, אם תרצה לדעת,
פשוט — בלתי מעניין, ילדותי, מגוחך,
ולעתים — בקשרי הדברים והמשכם —
פוגע בטעם הטוב.

— אבל מדוע נכונה את לקבל את
אלה הדברים עצמם אצל הגויים, אצל
גויים דאהוב עליך, אצל ויטמן? ולנו
אסור.

— והו ויכוח ארוך ומסובך מעט, כי
אתה הנך מערבב דברים, מושגים, ושי-
מות סופרים. אין זה עניין של יהודים
ושל גויים. זהו עניין של סופרים גדו-
לים מאוד וסופרים פחות גדולים. אין
דבר בעולם שאסור לכתוב עליו, אין

עיני של רב עינים פקודות. אפר-
רות דן ומביטוי ימישוין מתוך רי-
סיהן השחורים. מביטות-צופות אל
העולם בכונה, יראתו כלי כסות
ובלי פשרות. אין הוא אהב דברי
מתיקה שברוח, אבל את הרוח אהב
הוא מאד. גם כתב-ידו הישר, הבטוח
יתו מכפי גילו ומעמדו, יעיד על כך.
גם סגנונו הגוטה לעתים למשחק, אך
איננו גוטה למוחלה, גם סגנונו הוא
ישר ואיננו דמורענין. אני חשבתו
לבן ישרים, אלא שמתוך שיחה אחת
נתגלה לי כי טעיתי טעות איומה
ונוראה, שכן הוא כבר בן עשרים
ואדת וחצי.

ר. ג. הוא אחד המעטים ש„איכפת“
לי מאד, מה יהיה בסוכה היינו —
בסופו הספרותי, בהתפתחותו הספרו-
תית. לפיכך חכיתי לו ביום הדוג, ביום
אשר בו נכנס אצלי לשיוע
חונח-דעת על סיפורו שמסר לי לקרי-
אה, לא בלי התרגשות. מאחר שלבי
היה כבד עלי מעט לאחר מיקרא אר-
תו סיפור, שאף על פי שייצא הן
בעיני באיזה מובן, הרי במובן אחר
לא מצא תן בעיני כלל וכלל.

נכנס ר. ג. וישב בכורסה, פניו היו
סרבניים, והיה לי נהיר מיד, כי גכון
הוא לתקוע בי את שני ה„צבריות“
הבריאות והלבנות ולקרוע אותי כרג, אם
אעז לפגוע בקודשיו. ועוד היה
נהיר לי, שעם כל בטחונו הגו נכון
ורפוי עד מאוד, וכי בעצמי יזוני
יודע עדיין, מה עדיף בו — ראותו
בטחון, המוכן ומוזמן להתחצף משום
שהוא כל כך התיח בעצמה או שמי-
אותה המהיכי המוכנה ומוזמנת להת-
חצף משום שהוא כל כך נכון ומהסס.
דבר אחד ברור, כי הכין עצמו להת-
חצף על כל צרה שרא תבוא.

ישבנו יעה קלה. דיררו על עניינים
שלא היו „שובים לשונו“.

אחר כך שוקנו מעט. אחר כך פתח
ר. ג. ואמר:

— נו, ובכן?

— נו, ובכן, — השיבתי — קראתי
את הסיפור, ועלי לומר לך, כי היו
שם הרבה דברים יפים, אלא ש... —
לא ידעתי כצו לגסח את דברי, אך
הוא לא הניחני לחשוב הרבה.

— אלא ש... — שסעני — אותו
מקום על הדשא פסול הוא, ידאי,
בעיניך!

לאמיתו של דבר לא נתכוונתי לפתוח
בעניין זה, אלא מכיוון שהוא פתח
בו, הסכמתי:

— אותו מקום על הדשא. אותו
עצמו.

— זה היה ברור לי! ידעתי שת-
גדי דבר זה! — אמר.

אילו שמעתם, כמה בוז היה בקולי
ובכל אמירת דבריו. כמה זלזול, ואי-
זה יחס מגובה אלי, יחס מגובה של
נעורים אל דור מזדקן וחולף, אשר
הוא חשבו לחבר לו לדרך והנה גר-
כת לדעת, כי „אלה, הרי עבר זמנם“
„ואין לנו עוד לשון משותפת!“ לו
שמעתם את הלעג, את האיבה שבאותו
דיבור! אך מי שהסקיר עצמו למעשה
קריאת כתבי-יד זרים מוכרח להפקיר
עצמו גם לשמיעת דברים שבצורת הת-
גוננות זו. הבטתי בפניו של ר. ג.
ונזכרתי אותו סופר, שהביא לי
רומאן שלו לקריאה, ומשהעיוותי לה
עיר איזו הערה שלא לטובתו, מיד
תקפני בדברים: „נו כן, אתם אשר
סיימתם את השכלתכם הספרותית במי-
רא רומאנים רוסיים מלפני שלושים
שנה!“

אלא שר. ג. היה, כאשר אמרתי,
„איכפת“ לי לפיכך אנרתי כוח והי-
ספתי בשקט:

— המקום ההוא על הדשא. עם כל

יומן ספרותי

(סוף מעמוד 4)

רים וסופרים, שהכל מוגזג אותם. שיריו האירוטיים של ש. שלום, למשל, אינם מעוררים בלבו של קורא היענות אירוטית אלא רגש אינעים מאוד, מאחר שהוא ערשה את הובר הזה כבחור ישיבה שנתפקר „ואוכל חזיר מתוך הפגנה“, בשעה שכל מעיו מתעוותים בקרבו מבחילה. אכילה גסה כזאת איננה כעוררת תיאבון אצל רואהו. וב„יושבת בגנים“ של הזו, הפרקים הללו על יחסי האהבים עם אותה הספרית, אין בהם די עמידה־מרחוק, אין די בוחיחות־דעת של היוזע ואיננו משתתף השתחפות אמנותית גבוהה. מכך ריח הוא את הקורא לבגוע בכל הדברים. נמצא שאצבעותיו של הקורא נדהמו. רק מי שיש לו הכוח המטי הר של האמנות, רק מי שיש לו הבגרות של הידיעה, כי אהבה איננה זה בלבד ולא זה בלבד, אלא כל הדברים האלה גם יחד, אפילו כשהם דרים בגוף המזוהם ביותר, אפילו כשהם נחלת עוקמו של יהודי לא נעלה כלל כידינו ליאופולד בלום, רק מי שיודע לחאר את כל הריחות הרעים של החיים בלי שיהיה ריח רע בנודף כיצירתו, יותר לו לנגוע בדברים אשר כאלה, מותר להעלותם על הכתב. אך כדי לדעת דבר זה חייב אדם לדעת קודם לכן הרבה דברים אחרים, חייב לראות עולם גדול, אשר אלו דוא הוקך, אשר אלו גם כתיבתו הולכת אתה צעיר ובוודאי עוד תלמד דבר זה.

ה. י. קם ויקה את המחברת. היו דימדומי יום, לא ראיתי את פניו. חוששת אני שאילו ראיתם לא הייתי רואה בהם הסכמה לדברי.

דבר בעולם, שאמן גדול איננו מסוגל להרימו לאותה דרגה של אמירה שהיא מעלה את החיים וקורנת מהם אותו אור גדול שלשמה קיימת האמנות. אין אני רוצה לפתוח כאן בויכוח על גזיט, כל כך מרבים לדבר עליו, וכל כך ממצטים לקרוא אותו כהלכה. כדי שחביץ את הדברים, דיך שאתה, בתור פקוח־עיניים, תקרא קריאה אובייקטיבית, אם תוכל, את סיפורך שלך ואת הפרק האחרון של „יוליסס“. אזי יהיה ברור לך, מדוע מותר לו. הזכרים הפשוטים ביותר בעולם, הנושאים בהם את המי תוס הגדול של החיים, אי־אפשר שתהיה אליהם גישה פשטנית, הם הקשים ביותר, הם הנעלים ביותר, הם דורשים כוחות געלים, לשון אחרת, סגנון אחר. הזכר תני גם את וויטמן, וזאת תהיה תמה ביותר, אם אומר לך, שאת העניין הזה גם בשירי דיטמן אין אני קוראה תמיד ברצון ובאהדה. יתר על המידה מורגשת כאן הכוונה הנאומית, לומר דברים, אשר האזרח הפוריטאני של אמריקה אינו מעיז לאמרם. וזה גורע מן הטעם הטוב. יש כאן לעתים, באמת, הכוונה להגיד דבר „גס“. וכוונה זו איננה מתכדת עם מטרותיה הסופיות של האמנות. הוא הדין, למשל, בשירי ה„תולדותאן“ של ייסנין הרוסי, כפחד הסנטי־מנטאליות של עצמו משתמש הוא במי לה „שאיך נוהגים להדפיסה“ ובסופו של־דבר... מקלקל שיר טוב. אפשר היה להוסיף ולומר על נושא זה, ואין צורך ללכת דווקא אצל הגויים. היהודים שלנו בארץ־ישראל, דווקא מחמת היעדר המיסורת שלנו בענייני האהבה, הדגיחו לפנינו הדגם היטב בשנים האחרונות כיצד אסור לכתוב על נושאים אלה לא אבוש לכנות בשמותיהם של משרר-